

**Agenda 2030 och
hållbarhetsmålen på lokal nivå**
-Checklista och inspiration till att
komma igång

POLICY BRIEF 2020:6

De nordiska länderna toppar ofta globala rankingar över hållbar utveckling. De har väletablerade demokratiska system som motarbetar fattigdom, främjar ekonomisk tillväxt, säkerställer jämställdhet, skyddar miljön, samt upprätthåller fred och rättvisa. Mycket av framgången i Norden har sina rötter i det lokala förvaltningsystemet där många beslut fattas i kommunala demokratiska organ.

I de nordiska länderna är kommunerna den mest lokala formen av officiella offentliga myndigheter med valda politiker. Kommunerna och regionerna stöttar på många sätt välbefinnandet i vårt dagliga liv i Norden. De tillhandahåller offentliga tjänster som infrastruktur, avfallshantering och sociala tjänster. Därför har lokala och regionala myndigheter en nyckelroll för framgångsrik implementering av hållbarhetsambitioner som fastställs på andra förvaltningsnivåer. En omställning till hållbar utveckling sker inte utan de lokala och regionala myndigheterna.

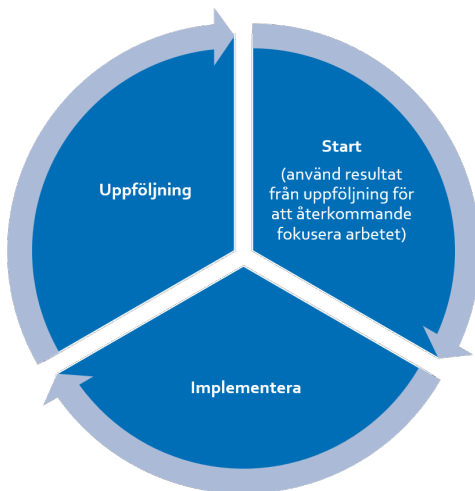
I oktober 2019 arrangerade Nordiska ministerrådet ett seminarium i Stockholm där nordiska kommuner och andra samhällsaktörer kunde träffas och utbyta erfarenheter om att arbeta med de globala hållbarhetsmålen, Agenda 2030. Detta policydokument ger en sammanfattning av slutsatserna från evenemanget, resultaten från en tidigare studie om ämnet (Sánchez Gassen et al., 2018) samt författarnas erfarenhet inom hållbarhetsfältet (Slätmo, 2017). Syftet är att lyfta fram centrala lärdomar från de olika stegen i arbetet med hållbarhetsmålen avseende de tre dimensionerna miljömässig, social och ekonomisk hållbarhet.

Även om vi fokuserar på hur lokala och regionala myndigheter i de nordiska länderna arbetar, är innehållet informativt för alla typer av organisationer, oavsett om de är offentliga, privata eller ideella.

EN HÅLLBAR PROCESS

Ett förslag för att säkerställa att Agenda 2030 genomförs som en hållbar process är att betrakta det som en pågående

process med regelbunden uppdatering av mål, aktiviteter och åtgärder. I de följande avsnitten presenterar vi processen indelad i faser för *uppstart*, *genomförande* och *uppföljning*. Dessa tre överlappande faser utgör en metod för att skapa en hållbar process.

Komma igång

Ledarskapet är avgörande oavsett om organisationen är offentlig, privat eller

ideell. Det måste finnas en vision som hela organisationen känner till. Ett sätt att komma igång är att analysera organisationen och identifiera aktiviteter som redan bidrar till hållbarhetsmålen även om de kanske inte uttryckligen är definierade som sådana. Sådana aktiviteter kan till exempel vara kommuners och regioners uppdrag att tillhandahålla utbildning, hälso- och sjukvård samt infrastruktur. En bra start är att ställa frågorna: "Hur arbetar vi med hållbarhet?" och "Hur passar hållbarhetsmålen in i vårt arbete?". Den här typen av utvärdering kan "kickstarta" processen för att integrera hållbarhetsmålen i befintliga visioner och planer.

Resultaten från denna analys kan sedan användas till att inleda en dialogprocess för att ta fram en anpassad vision och strategi. Arbetet med att engagera andra kan genomföras med hjälp av små eller stora arbetsmöten. Nordiska kommuner arrangerar ofta möten på offentliga platser, såsom bibliotek, skolor och museer. Det är viktigt att inte en-

bart involvera ledningen, utan även andra i samhället för att få med så många olika perspektiv som möjligt och bidra till trovärdigheten inför de följande faserna: *genomförandet* och *uppföljningen*.

Hur genomföra hållbarhetsmålen?

Resultaten från Nordregios rapport (Sánchez Gassen et al., 2018) visar att en del nordiska kommuner använder ett holistiskt angreppssätt i sitt arbete med hållbarhetsmålen. Detta innebär att hållbarhetsmålen tillämpas för att integrera ett hållbarhetsperspektiv på alla administrativa nivåer och i alla sektorer och verksamheter. Andra kommuner använder ett mer riktat angreppssätt i sitt arbete med hållbarhetsmålen, genom att integrera hållbarhetsmålen inom specifika projekt eller policyområden eller tillämpa dem för specifika ändamål.

Att arbeta tillsammans i grupper hjälper till för att komma fram till nya innovativa sätt att organisera organisationer och samhällen. Bilden är tagen under en av parallellsessionerna i Stockholm i oktober 2019.

Nedan följer en checklista för nödvändiga steg mot att implementera Agenda 2030 internt:

■ Bedöm hur din organisation arbetar med hållbarhet. Ett sätt att börja är att analysera organisationen och identifiera aktiviteter som redan bidrar till hållbarhetsmålen även om de kanske inte uttryckligen är definierade som sådana. Fråga dig: "Hur arbetar vi med hållbarhet?" och "Hur kan hållbarhetsmålen passa in i vårt arbete?"

■ Använd självvärderingen som utgångspunkt för en dialogprocess. Det är viktigt att inte enbart involvera ledningen och personalen utan även andra samhällsaktörer för att få en bred uppsättning olika perspektiv som avspeglar samhället och för att bidra till processens trovärdighet.

■ Bestäm hur många hållbarhetsmål ni ska prioritera. Besluta utifrån självvärderingen och dialogprocesser om ni vill använda ett holistiskt angreppssätt eller ett riktat angreppssätt i tillämpningen. Detta val kan ingå i en lokalt eller regionalt anpassad vision och strategi.

■ Besluta var i organisationen ansvaret för arbetet med Agenda 2030 och hållbarhetsmålen ska placeras. Ansvaren och uppdragen måste fördelas och kommuniceras tydligt i hela organisationen.

■ Fastslå hur hållbarhetsmålen ska integreras i centrala styrdokument. Behöver ni ändra på nuvarande rutiner eller skapa nya för ert arbete och organisationen? De kan handla om rapportering men också andra funktioner. Säkerställ att alla nivåer i organisationen är involverade och att besluten kommuniceras tydligt inom organisationen.

■ Fatta beslut om finansieringen. Ska hållbarhetsmålen betraktas som en ny budgetpost eller ingå som en del i befintliga budgetar? Integrationen av hållbarhetsmålen i hela organisationens budget eller i budgeten för de specifika avdelningarna som är ansvariga för arbetet måste beslutas och kommuniceras tydligt i hela organisationen.

■ Planera uppföljningen. Oavsett om ni beslutar att arbeta med några hållbarhetsmål (riktat angreppssätt) eller genomföra Agenda 2030 holistiskt, är det viktigt att följa upp framstegen för att säkerställa att ni undviker konflikter och istället fokuserar på synergier mellan hållbarhetsmålen. De övergripande frågorna att ställa vid beslut om indikatorer, framgångskriterier eller milstolpar är: "Hur vet vi att vi är på rätt spår?" och "Hur vet vi att våra aktiviteter gör skillnad?". Observera att ni kan få hjälp att svara på den andra frågan genom att engagera olika parter i en dialogprocess, se avsnittet "Komma igång" ovan.

■ Genomför det arbete som ni har fattat beslut om. Om ni har följt de föregående stegen är ert arbete med hållbarhetsmålen och Agenda 2030 redan kopplat till organisationens obligatoriska uppdrag. För inspiration om hur nordiska kommuner har implementerat Agenda 2030 och hållbarhetsmålen, se avsnittet "Hållbara resultat från nordiska kommuner och regioner".

■ Kommunicera utfört arbete internt och externt. Ta i dialog med organisationen fram en plan för hur ni regelbundet ska kommunicera ert hållbarhetsarbete.

Uppföljning och utvärdering

Utan årlig uppföljning och utvärdering är det omöjligt att säkerställa att organisationen är på rätt spår mot visionen och målen. De flesta av de organisationer som omfattades av Nordregios undersökning uppger att de följer upp sin verksamhet kring hållbarhet och hållbarhetsmålen. Resultaten från utvärderingen och stegen för att uppfylla målen används för att fokusera organisationens arbete. Uppföljningsfasen är viktig för att organisationen säkert ska hålla takten och inte förlora sitt fokus.

Vissa kommuner har sagt att de vill jämföra sina framsteg med andra städer, regioner, lokala myndigheter eller företag. Ett antal olika institutioner och företag utvecklar som bäst ramverk av indikatorer för detta ändamål och det finns därtill flera mätinstrument och indikatorramverk för jämförelse. Den stora uppsättningen instrument gör det utmanande att jämföra organisationer. Det gör det även svårt att välja rätt instrument med tanke på lokala och regionala myndigheter.

Att använda de fördefinierade indikatorerna för hållbarhetsmålen betraktas som komplicerat på lokal nivå (med tanke på att det finns 169 indikatorer för de 17 hållbarhetsmålen). De kommuner som deltog i seminariet i oktober 2019 indikerade att de inte anser att ett sådant komplicerat uppföljningssystem är användbart. Några kommuner konstaterade också att jämförelse med andra kommuner inte är något som de prioriterar, eftersom de arbetar för politikerna och kommuninvånarna och därför ser de inte sådana jämförelser som sitt ansvar. Det konstaterades även att användning av ett indikatorramverk utvecklat av någon utanför organisationen kan minska eller eliminera den lokala kreativiteten i arbetet med Agenda 2030 och hållbarhetsmålen.

I detta sammanhang är det relevant att framhålla behovet av samordning i hela Norden för att säkerställa att framsteg mäts på ett sätt som är adekvat och användbart på lokal och regional nivå.

HÅLLBARA RESULTAT FRÅN NORDISKA KOMMUNER OCH REGIONER

Agenda 2030 lyfter fram tre dimensioner av hållbarhet: miljömässig, social och ekonomisk. De 17 globala hållbarhetsmålen är dock inte formulerade så att vart och ett skulle ingå i någon av dessa hållbarhetsdimensioner. Istället är hållbarhetsmålen definierade för att implementeras över sektorsgränserna inom en organisation och med hjälp av flera aktörer på olika förvaltningsnivåer. Därför måste offentliga, privata och civilsamhällets aktörer (på lokala, regionala, nationella och multilaterala institutionella nivåer) bidra till hållbarhetsmålen utifrån sina respektive roller och sin kapacitet att åta sig arbete. Ingen kan göra allting, men alla kan göra något.

I avsnitten nedan används de traditionella hållbarhetsdimensionerna för att lyfta fram hur nordiska kommuner och regioner arbetar för att uppfylla Agenda 2030 samt Nordiska ministerrådets vision att Norden ska vara den mest hållbara och integrerade regionen i världen år 2030 (Nordiska ministerrådet, 2019).

Miljömässig hållbarhet

Miljömässig hållbarhet handlar om en grön omställning av våra samhällen och arbete för koldioxidneutralitet och en hållbar cirkulär och biobaserad ekonomi (Nordiska ministerrådet, 2019). Åtgärder för att bekämpa klimatförändringarna (hållbarhetsmål 13) och hållbar energi för alla (hållbarhetsmål 7) stod i fokus på seminariet 2019.

Ett stadsplaneringsinitiativ för hållbar energi för alla (hållbarhetsmål 7) syftar till att säkerställa smarta och integrerade lösningar genom att placera värmekrävande lokaler nära köldkrävande, till exempel en isrink i närheten

av en simhall som i Göteborg i Sverige. Med hjälp av sådan samplacering kan avkylnings- och uppvärmningssystemen för lokalerna integreras för optimal energianvändning. Därtill används investeringsmodeller som säkerställer att det investerade kapitalet stannar i det lokala eller regionala området för att öka investeringar i fossilfria energiformer, som vindkraftverk.

När det gäller bekämpning av klimatförändringarna (hållbarhetsmål 13) framhöll deltagarna på seminariet att klimatreducerande åtgärder har varit i fokus länge, medan anpassning är något relativt nytt och har förstärkts av de återkommande svängningarna mellan olika extrema väder. Konkreta former för bekämpning av klimatförändringarna är att integrera miljövänliga tjänstalternativ och "puffa" invånarna mot dessa. Sådana åtgärder är till exempel att erbjuda klimatvänliga alternativ för trafik och rörlighet (cykling, kollektivtrafik, bildelning och distansarbete). En innovativ åtgärd som genomförs i Birkala (Pirkkala) i Finland är utvärdering av potentiella koldioxidsänkor (obebyggd mark, jordbruksmark, skogar och grönområden) som grund för beslut inom stadsplaneringen.

Social hållbarhet

Arbetet för social hållbarhet främjar en inkluderande, jämställd och sammanhängande region med gemensamma värderingar och stärkt kulturutbyte och välfärd (Nordiska ministerrådet, 2019). Jämställdhet (hållbarhetsmål 5) samt fredliga och inkluderande samhällen (hållbarhetsmål 16) stod i fokus under kunskapsdelningsevenemanget 2019.

Det betonades att det behövs mer kunskap och medvetenhet om hur jämställdhet (hållbarhetsmål 5) ska inkluderas i stadsplaneringsarbetet. För att

uppnå hållbarhetsmål 5 är det viktigt att anta ett bredare systemperspektiv för att förstå de eventuella följderna av politiska beslut. Detta kräver åtgärder för korrekt könskvotering i projektgrupper. Vissa lokala myndigheter arbetar aktivt för att kvantifiera genuseffekterna av sina beslut. Umeå i Sverige räknar exempelvis hur olika könsgrupper gagnas av investeringar i stadsplaneringen.

Deltagarna i evenemanget för kunskapsdelning framhöll att arbetet med fredliga och inkluderande samhällen (hållbarhetsmål 16) är kopplat till frågor som gäller välbefinnande, demokrati och unga. Förtroende för institutioner är avgörande för att uppnå de globala målen. Ett angreppssätt här är att fokusera på välbefinnande, för om folk mår bra är sannolikheten större att de har förtroende för andra människor och myndigheter. Uppfattningen att det finns en orättvis fördelning mellan städer och landsbygd betonades, och denna åsikt bör bemötas för att stärka demokratin i Norden. Det är viktigt att fortsätta det ömsesidiga samtalet om frågan, att utföra analyser av hur investeringar fördelas i olika urbana och rurala regioner och att informera invånare om den nordiska demokratiska modellen för beslutsfattande. Engagemang av unga, som är framtiden, är avgörande i arbetet för hållbarhet, och det är särskilt viktigt att inkludera deras perspektiv i beslutsfattandet.

Ekonomisk hållbarhet

Ekonomisk hållbarhet främjar grön tillväxt i Norden baserad på kunskap, innovation, mobilitet och digital integration (Nordiska ministerrådet, 2019). Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt (hållbarhetsmål 8) samt hållbar konsumtion och produktion (hållbarhetsmål 12) stod i fokus på kunskapsdelningsev-

enemanget 2019.

I diskussionen om anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt (hållbarhetsmål 8) betonades att aktörer inom den offentliga sektorn har ett bredare perspektiv på ekonomin jämfört med aktörer inom privata företag. I denna kontext framhölls att kompetent arbetskraft är avgörande för att uppnå hållbarhetsmål 8. Därtill är det viktigt att vara realistisk när det gäller de lokala myndigheternas kapacitet. Det är viktigt att engagera olika samarbetspartner, som handelskammare, företagsnätverk och organisationer på regional nivå, för att stötta hållbara företag och utveckla kompetent arbetskraft. Myndigheter på regional nivå kan ta en mer robust roll eller kommunicera tydligare vad de gör för att stötta lokala myndigheter när det gäller kompetent arbetskraft och stöd till den lokala ekonomin.

Diskussionen om hållbar konsumtion och produktion (hållbarhetsmål 12) kretsade kring den offentliga sektorns möjligheter att visa vägen för företag genom sina offentliga upphandlingar. Den offentliga sektorn är en viktig marknad för företag. Offentliga myndigheter kan stärka lokala och regionala företag genom att bjuda in dem att diskutera upphandlingar. Sådana möten kan hjälpa den offentliga sektorn att inse vad de kan vänta sig av leverantörerna inom den privata sektorn. Om företag har kommit längre i att utveckla hållbara lösningar, ger mötena även företagen möjlighet att påverka vilka specifikationer den offentliga sektorn gör i villkoren för upphandlingarna.

REKOMMENDERADE NÄSTA STEG

Utifrån diskussionerna på seminariet i oktober 2019 rekommenderar vi följande för att upprätthålla takten i hållbarhetsarbetet i Norden.

NORDISKA MINISTERRÅDET OCH/ELLER NATIONELLA REGERINGAR KAN:

- Skapa årliga tillfällen för kunskapsdelning mellan lokala och regionala myndigheter inom Norden
- Klargöra för kommuner, regioner och städer vilka globala hållbarhetsmål som är i fokus i Norden
- Bidra till att öka medvetenheten om att prioriteringar, åtgärder för genomförande och mätning av effekter är avhängiga av lokala förhållanden och aktiviteter
- Förbättra relationerna mellan politiker och tjänstemän, så att fullmäktige begär evaluering av resultaten från hållbarhetsåtgärder för att sporra förvaltningen
- Rekommendera att kommuner i Norden införlivar hållbarhetsmålen i sitt arbete. Rekommendationen ska åtföljas av goda exempel och en checklista över hållbarhetsmålen
- Säkerställa nordisk samordning i mätningen av resultaten från arbetet med Agenda 2030 och hållbarhetsmålen. Önskan om jämförelser och utveckling av indikatorer i hållbarhetsarbetet som uttryckts av ett flertal offentliga och privata aktörer måste balanseras mot risken att begränsa kreativiteten när det gäller hållbarhetsåtgärder på regional och lokal nivå
- Sprida kunskap till lokala och regionala myndigheter om integrering av genusaspekter i stadsplaneringen och andra obligatoriska uppdrag (hållbarhetsmål 5)
- Stärka demokratin i Norden genom att informerar människor om hur de politiska systemen i regionen fungerar (hållbarhetsmål 16)
- Behandla den utbredda uppfattningen om en orättvis fördelning mellan städer och landsbygd i Norden (hållbarhetsmål 16)
- Involvera barn och unga i processen med att genomföra Agenda 2030 (hållbarhetsmål 16).

REKOMMENDATIONER, FORTSÄTTNING

REGIONALA MYNDIGHETER KAN:

- Sprida goda exempel och lösningar som inspiration, men även återge misslyckade fall så att kommuner kan ta lärdom av andras misstag och problemlösningsförmåga
- Förbättra relationerna mellan politiker och tjänstemän, så att fullmäktige begär evaluering av resultaten från hållbarhetsåtgärder för att sporra förvaltningen.
- Främja fler regionala avtal för samarbete mellan kommuner när det gäller mark- och vattenanvändning (hållbarhetsmål 13)
- Ta på sig en robustare roll och kommunicera tydligare till lokala myndigheter vad som görs för att stötta dem i fråga om hållbara företag, lokala ekonomier, upphandling och utveckling av kompetent arbetskraft (hållbarhetsmål 8)
- Bjuda in regionala företag att diskutera upphandling. Sådana möten kan hjälpa den offentliga sektorn att förstå vad den kan förvänta sig av leverantörer inom den privata sektorn. Om företagen har kommit längre i utvecklingen av hållbara lösningar, kan mötena därtill ge dem möjlighet att påverka vilka villkor den offentliga sektorn fastställer för upphandlingar (hållbarhetsmål 12)
- Involvera barn och unga i processen med att genomföra Agenda 2030 (hållbarhetsmål 16).

REKOMMENDATIONER, FORTSÄTTNING

LOKALA MYNDIGHETER KAN:

- Fortsätta arbeta kreativt med Agenda 2030 och hållbarhetsmålen
- Förbättra relationerna mellan lokala politiker och tjänstemän, så att fullmäktige begär evaluering av resultaten från hållbarhetsåtgärder för att sporra förvaltningen.
- Fortsätta integrera klimat- och miljövänliga tjänstealternativ och "puffa" invånare i riktning mot dem. Sådana åtgärder kan till exempel vara att underlätta klimatvänliga alternativ för trafik och rörlighet (cykling, kollektivtrafik, bildelning och distansarbete) samt smarta och integrerade lösningar för uppvärmning och avkyllning (hållbarhetsmål 13 och 7)
- Bjuda in lokala företag att diskutera upphandling. Sådana möten kan hjälpa den offentliga sektorn att förstå vad den kan förvänta sig av leverantörer inom den privata sektorn. Om företagen har kommit längre i utvecklingen av hållbara lösningar, kan mötena därtill ge företagen möjlighet att påverka vilka villkor den offentliga sektorn fastställer för upphandlingar (hållbarhetsmål 12)
- Involvera barn och unga i processen med att genomföra Agenda 2030 (hållbarhetsmål 16).

Den här policy briefen är framtagen av Nordregio med grund i den rapport som skrevs 2018 och det seminarium som tog plats i Stockholm i oktober 2019.

Rapporten finns tillgänglig här <http://norden.diva-portal.org/smash/get/diva2:1303494/FULLTEXT01.pdf>

Delar av eventet spelades in och finns här (två klipp):
<https://www.youtube.com/watch?v=siUxjVtDVM0>
https://www.youtube.com/watch?v=1Yz_xZSibDM

Nordiska Ministerrådets vision:
<https://www.norden.org/sv/declaration/var-vision-2030>

Övriga referenser:

Slätmo, E., Fischer, K. and Röö, E. (2017). The framing of sustainability in sustainability assessment frameworks for agriculture. *Sociologia Ruralis*, 57(3), p. 378–395. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/soru.12156>

Forskare involverade i projektet:

Elin Slätmo
Senior forskare
elin.slatmo@nordregio.org

Oskar Penje
Kartograf/GIS analytiker
oskar.penje@nordregio.org

Bilder:

Nikoline Arns/Unsplash
Markus Spiske/Unsplash
Johanna Feuk Westhoff/Nordregio

Layout:

Johanna Feuk Westhoff

ISSN 2001-3876
URL: <http://doi.org/10.6027/PB2020:6.2001-3876>
www.nordregio.org